

Київ, 29 серпня. Тут, біля Михайлівського Золотоверхого монастиря Православної Церкви України вперше відзначено День пам'яті захисників, які загинули у боротьбі з російським агресором

Фото Георгія Лук'ячука

Невтішні тенденції початку нового сезону

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

29 серпня 2019 року в Україні стартував новий політичний сезон — розпочала роботу нова Верховна Рада. Хоч влучніше буде тут сказати — 29 серпня відкрився новий розділ у державній долі України.

Всюди обрання нового президента є новим розділом в історії нації і держави. Одне з українських прислів'їв, яке часто використовують класики української літератури, каже: “нова мітла по-новому мете”. Ми отримали аж дві “нові мітли” на одному державі. Мітлу в особі й досі віртуального президента Зеленського, який схильний віртуально спілкуватися з суспільством, проводити віртуальні свята, вводячи на них “нове”, зневажливе ставлення до гімну держави, і ще більше віртуального “слуги нараду”, який має 247 мандатів у парламенті, що нині (через окупацію Росією частини української території) нараховує 417 депутатів.

Закінчення на стор. 2

Місія освіти і освіченості

Георгій ФІЛІПЧУК

У світі існує неформальне правило вважати, що успіхи, перемоги, невдачі і поразки залежать від ефективності освітніх систем та їхніх інституцій. Країни, народи, завдячуючи їм, виховують громадян, працюють, творять, забезпечують власну життєдіяльність. Правда, здійснити точні виміри освітнього впливу на суспільний розвиток доволі непросто. Але беззаперечним є те твердження, що без прогресу в освіті, нації, культурі унеможливиться цивілізаційний поступ.

Ще 1816 року Томас Джефферсон застерігав: “Якщо ви думаєте, що неосвічена і вільна нація може бути водночас і цивілізованою, то ви глибоко помиляєтеся: такого ніколи не було і не буде”.

Проте якщо раніше завдання, місія освіти переважно локалізувалися в національно-державних утвореннях, то з часом вони стосувалися також загальних і глобальних проблем. Очевидно, за нинішніх умов неможливо відсторонюватися (освітні) від таких універсальних викликів, загроз, якими є теми миру і війни, екології і зміни клімату, масової міграції і тероризму, соціальної (не)справедливості і проблем бідності, голоду, безграмотності. Людству за цих обставин варто адекватно реагувати на зазначені актуальності, водночас не переставати розвивати суспільний інтелект, прогресивну думку, технології відповідно до потреб часу. Освіта, зважаючи на високу мобільність соціальних, політичних, природних процесів, має перебувати у безперервному стані модернізації та якісних змін. Функціонуючи передусім для задоволення державних, національних інтересів та громадян конкретних країн, вона мусить бути зорієнтована також на відкритість, діалог, взаємозв'язки з іншими освітніми системами для вирішення загальнолюдських, універсальних завдань. Метою такого підходу є не тільки оптимізація дій та взаємодій на шляху прогресу. Ситуація вимагає також і пошуку суголосних спільних рішень

для безпеки і виживання людства, кожного з членів світової спільноти. Для цього потрібна нова якість культури Людини, її свідомості, компетентностей і моралі.

Тому держави, народи, політики, педагоги, вчені, митці, громадські діячі мають усвідомити, що XXI століття з його наповнюваністю новітніми знаннями, прогресивними технологіями, унікальними здобутками передусім потребує не жорстокості у ставленні до Людини, Природи, Культури, а формування найважливішого для суспільства ціннісного підходу — “олюдності” Людини. Декорований зовнішній фасад цивілізації не може прикрити сутність її гріхопадіння, коли нормою державного, суспільного, індивідуального буття стають порушення принципів, переконань, загально визнаних чеснот, прав і свобод цілих націй і народів. Формується модель “відчуженої витонченості” буття людства в цивілізованих суспільствах, яку виокремив у свій час у “Роздумах про науки і мистецтва” Ж. Руссо, зазначаючи, що вона є прикриттям етичної недосконалості не лише людини, а й суспільства. Пізніше В. Липинський у праці “Листи до братів-хліборобів” так охарактеризував суперечність між зовнішньою цивілізацією і духовною культурою: “Вавилон розложився і загинув старий Рим, тому що його матеріальна техніка переросла його громадську мораль... Ми заблудилися в тенетах зовнішнього прогресу і загальмували процес етичного удосконалення”.

Війни, конфлікти, агресія продовжують випивати життєві соки націй і народів. Замість науки, культури, освіти, екології, соціального захисту людей витрачаються кошти на людинобивство. При цьому, нехтуючи всіма етичними нормами, “сильні” світу цього публічно беруть участь у будівництві храмів, відвідують богослужіння, молячись чужим і своїм богам. Цинізм, фетиш наживи, егоїстичний інтерес глобально нищать живу і неживу матерію. Цивілізаційну поведінкову норму — “ми повинні жити з почуттям відповідальності”, чи гу-

маністичне правило “відповідальності за все живе” за А. Швейцером, чи ноосферний принцип “розумної достатності”, за В. Вернадським, багато держав і політиків поставили узбіч. Україна також в умовах російської агресії змушена виділяти на мілітарну складову понад 5%, а на науку — 0,16–0,23% від ВВП. Правда, у нинішніх умовах війни є неприпустимим продовження фінансування політичних партій за рахунок державного бюджету. За останні роки (2016–2019) витрата коштів на це становить 1,691 млрд грн. Суспільна користь була б значимішою, коли ці (народом зароблені!) кошти використовувалися б на культуру, освіту, науку, пам'ятаючи до чого зобов'язує усіх нас Конституція (ст.3) — “Людина, її життя..., безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю”.

У “плавильний казан” нетерпимості, пожадливості й ненаситності, чим наділені ті, що прагнуть управляти світом, кидаються долі народів, культур, традицій і надій. Ухвалену 2012 року Декларацію сталого розвитку “Майбутнє, якого ми хочемо” можна сприймати, на жаль, лише як не дуже дотепну фразу, якщо брати передусім до уваги реальний чин сучасної офіційної політики в глобальному й національному вимірах. Радше за все слід акцентувати увагу, що для майже 8 млрд населення планети турботою є не стільки успіхи прогресу, скільки проблеми виживання людства. Учені Стенфордського університету (США) дослідили, що соціоприродне середовище різко погіршується, адже багато видів зникає на Землі у 100 разів швидше, ніж це передбачає прийнята норма вимирання.

Не меншу тривогу викликає тотальний наступ “цивілізованого” світу на культуру, ідентичність Людини. Прогнози вказують: ще до завершення нинішнього століття зникнуть назавжди понад п'ять тисяч мов, що тотожне зникненню цієї ж кількості етносів, народностей, націй, культур.

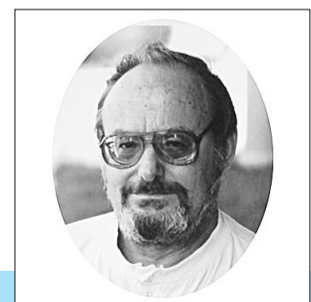
Закінчення на стор. 3

КОМУ ВІДКРИВАЮТЬСЯ ДИВА

8-9

ЯК ВІН ЗНАЙШОВ СЕБЕ І НАС

12

ПЕКЕЛЬНИЙ СЕРПЕНЬ 2014-го

13

Невтішні тенденції початку нового сезону

Закінчення. Початок на стор. 1

Такого “явища” у сучасній Європі я не знаю. Хоч нині спостерігається і там тенденція до дедалі більшої підтримки правих, євроскептичних сил, проте в Італії та Австрії, де вони виграли останні вибори, вони посіли лише третину місць у національних парламентах (обох їхніх палатах). Їхніми головними гаслами було посилення ваги націй у європейському спільному домі та мінімізація впливу європейської бюрократії на процеси в національних державах.

У нас переважну більшість голосів і на президентських, і на парламентських виборах було віддано за химерну ідею “ми різні, але ми єдині”. Хоч вона й не належить команді Зеленського, але нею активно експлуатовалася. Це аж ніяк не форма виховання міжнародної толерантності, а засіб якомога довше законсервувати наслідок більшовицького поневолення у формі так званої радянської (насправді російської) самоідентифікації, яка жодним чином не сприяє росту національного, а відтак економічного патріотизму. Щоб його підняти на найвищий рівень, мусимо передусім зрозуміти — чому ми різні.

Переконливу і вражаючу відповідь на це питання дав 1944 року письменник з Донбасу, довголітній в’язень сталінських таборів Василь Гайворонський на сторінках газети “Краківські вісті”, яка виходила з 7 січня 1940 р. до 4 квітня 1945 р. спочатку в Кракові, а згодом у Відні. Він у спогаді “Сумні роковини (до десятиріччя знищення Спілки українських письменників Донбасу)” показав диявольський механізм знищення квітучого українського донбаського краю.

Нині в Європі, окрім України, в парламенті однопартійну більшість має Угорщина (партія прем’єр-міністра “Фідес”) та Польща (партія Ярослава Качинського “Право і справедливість”). Детальніше зупинюся на польському досвіді однопартійної більшості, бо він може стати повчальним для нас. 2014 року “ПіС” отримала більшість у результаті бонусу від тих, хто не подолав виборчого бар’єра. Від першого дня почалася узурпація суспільного телебачення. Воно практично щодня дає страшний негатив на колишнього прем’єра Дональда Туска, на опозицію, на колишніх президентів Валенсу та Коморовського. Враховуючи, що піднявся рівень зарплат, введено низку соціальних програм, зокрема щомісячні виплати на дитину, значній частині суспільства усе це подобається. Тим паче, що майже щодня суспільство “накачують” інформацією про злочинство та аморальність минулої влади.

З другого боку часто лунають перестороги, що запас міцності для популістських експериментів скоро вичерпається. Це призведе до важких соціально-економічних наслідків, до вибуху. Колишній президент Польщі Валенса, частина митців, вчених прогнозують, що однопартійне правління “ПіС” закінчиться громадянською війною. Чи мають ці грізні слова під собою ґрунт — важко сказати. Хоч напруження виразно відчувається. Мене шокував коментар одного з експертів-професорів, які обслуговують владу: “Ті титуловані особи, котрі говорять про якусь війну, просто не можуть змиритися, що їхній голос у політичному житті держави важить стільки, що й голос прибиральника”. Хоч останній, може, від закінчення школи й не прочитав жодної книжки. І на них заяви з

парламентської трибуни і з телебачення “про злочинів зі старої влади”, як і у нас, справляють враження.

Однією з особливостей мислення і поведінки однопартійної більшості є насмішквате відкидання ініціатив меншості. Не без підстав дедалі частіше зустрічаємося з констатацією, що живемо у час моральної і професійної деградації політичного класу. І це явище, на жаль, має глобальний вимір. Свідчення цього — відкрите загравання з бандитським режимом Путіна.

Екскурс до досвіду польської більшості у парламенті змусив мене зауважити випадок, який трапився у першу сесійну ніч роботи нового (9 скликання) парламенту України. Бурхливі емоції викликали питання про зняття депутатської недоторканності. Це питання мусолиться близько 10 років. На одній із сесій парламенту минулого скликання ухвалено у першому читанні Закон про скасування депутатської недоторканності. Був навіть висновок Конституційного суду України, якою має бути ця недоторканність. Окрім цього, Венеціанська комісія 2015 року у своєму висновку зазначила, що повна відмова від депутатської недоторканності в умовах низького рівня верховенства права в Україні є недоцільною.

Очевидно, що для нашпигованих популізмом голів зняття недоторканності — запорука, що “злочини з влади” перестануть красти. Ніхто з тих (зокрема й частина нових депутатів), котрі галасують за зняття, і гадки не мають, що це зняття стосується лише Верховної Ради 10 скликання. Сумніваюся, чи подумаються вони, що зняття недоторканності має небезпечні сторони. Нині ніхто не може гарантувати, що процеси не розвиватимуться у напрямі створення в Україні неукраїнської диктатури. Так думати змушують різні юридично-інформаційні “наїзди” на п’ятого президента України, на голову Верховної Ради України восьмого скликання.

Про це пише на своїй сторінці у Facebook Віктор Терен — літератор і політик, народний депутат України 2-6 скликань: “Депутатська недоторканність — це було єдине, що утримувало нас, депутатів Верховної Ради, від тюрем, коли ми проводили акції “Україна без Кучми”, коли ми проводили ще перший Майдан, коли на кожного з нас (Шкіля, Гнаткевича, Терена, Павловського та ін.) було заведено кримінальні справи. Мотиви були різні — спротив владі, підбурювання та інше подібне. Влада просто ненавиділа ту недоторканність і робила все, щоб її зняти. Але недоторканність було закріплено в Конституції (яку мудро розробили Безсмертний, Сирота, Мусіяка), і яка не дозволила узурпувати владу. Зараз, коли в Україні фактично узурпована влада (президент, парламент, силові структури — все Слуга) — недоторканність є останнім механізмом спротиву диктатурі зелених. Немає сумніву, що її знімуть під несамовиті оплески охлосу, якому нічого не треба, крім пролетарського — бий, громи, так їх, гадів! — і немає значення, хто ті гади, і винні вони чи ні. До того ж, зняти недоторканність набагато легше, ніж підняти життєвий рівень, а от галасу більше”.

Коли емоції навколо недоторканності стали доходити до точки кипіння, слово взяв п’ятий президент України, депутат Верховної Ради 9 скликання Петро Порошенко: “Після того як президент, використовуючи свої конституційні повноваження, вніс і зареєстрував

зазначений законопроект до Верховної Ради, (...) був проголосований в Верховній Раді і спрямований до Конституційного Суду і до Венеціанської комісії. Це звичайна конституційна процедура. Для чого? Для того, щоб висновки Венеціанської комісії і висновки Конституційного Суду були імplementовані і запропоновані Раді для того, щоб були проголосовані зміни до Конституції в частині недоторканності з урахуванням висновків Венеціанської комісії, а це адаптація нашого законодавства до законодавства Європейського Союзу. Інших механізмів не існує.

Друга позиція. Це є врахування висновків Конституційного Суду. Я наголошую на тому, що зараз відбуваються порушення конституційної процедури. Я наголошую на тому, що це ставить під загрозу результат нашої роботи. Я наголошую на тому, що ні мені як п’ятому президенту України, ні “Європейській солідарності” нема чого боятися. Ми робили, діяли винятково по закону, і мета нашого перебування в Верховній Раді дев’ятого скликання — це є рух країни в Європейський Союз і в НАТО. І Європейський Союз і НАТО — це і є принципи верховенства права. Європейський Союз і НАТО — це і є рівність всіх перед законом. І саме з такої мотивації фракція “Європейської солідарності” буде голосувати за цей законопроект у першому читанні. Іншого не дочекаєтесь”.

Не всіх це пояснення переконало і заспокоїло. Один із провідних юристів “Слуги народу”, професор, доктор права Данило Гетманцев (20-й у партійному списку), те, що говорив з парламентської трибуни 5-й президент України, відніс до брехні та лицемірства. Те, що з приводу недоторканності говорили представники “Європейської солідарності”, він назвав чіплянням за юридичну казуїстику однієї з фракцій Верховної Ради. Оскільки свої застереження до того, яким чином розглядається це питання, мали також депутатаська група “За майбутнє” в особі її співголови Тараса Батенка та фракція партії “Опозиційна платформа — за життя”, то зосередження уваги “на одній фракції” — це або прояв особистої упередженості, або партійна установка, щоб максимально ігнорувати і дискредитувати політичне середовище Петра Порошенка. На це вказує кілька фактів. Передусім це сенсаційне послання “служанки” Богуцької до якоїсь “Леночки”, що на грудень нинішнього року Петро Порошенко готує “пуч”. Це “зізнання” підірвало соціальні мережі.

Про установку на дискредитацію політичного середовища Петра Порошенка свідчить і “вирок”, який директорів Українського інституту національної пам’яті Володимиріві В’ятровичу винесла 29-та у партійному списку “служанка” з Рави-Руської Ірина Верещук. Вона назвала директора Інституту “виправцем всіх історичних суперечок між Україною і Польщею в останні роки”. Напередодні візиту нинішнього президента України до Польщі за посередництвом газети “Rzeczpospolita” вона інформувала поляків, що виступила за звільнення В. В’ятровича з посади очільника УІНП.

Про те, що взято курс на дискредитацію Петра Порошенка, свідчить ще одна деталь, яка на перший погляд не має стосунку до великої політики. Один депутат ВРУ І скликання зі східних областей (з етичних міркувань не називатиму його імені), видаючи з себе дуже

поінформовану людину, сказав: “Зеленській, канечно, хорошій мальчик, но врядлі у него что-то получиться”. За його інформацією, Петро Порошенко робить все можливе, щоб заважати нинішній владі, щоб довести її до занепаду. Можливо, у тих словах є прояв чиєїсь побутової фобії щодо 5-го президента. Проте не можна виключати, що нинішня владна команда вже усвідомлює, за яку взялася ношу. І її пропагандисти шукають, на кого б то списати вину.

А політики-“слуги” демонструють на публіці самовпевненість та зухвалість. Вже згадуваний професор-правник Д. Гетманцев у полеміці з “Європейською солідарністю” сказав під оплески більшості: “Мені здається, хлопці, не треба чіплятися за цю депутатську недоторканність. У нас і так є більшість. І якщо ми отримаємо подання навіть за умови депутатської недоторканності, все одно позбавимо цієї депутатської недоторканності”.

Це аж ніяк не мова політичної еліти, 41-річної персони з багатьма титулами. Це мова циніка невисокого морального рівня. Термін “хлопці”, шантаж більшістю замість мови про чистоту права, не повинні мати місця у парламенті! І це не єдиний прояв скандальної поведінки нинішньої правлячої команди. Вже встиг завітати себе “анальними” есемесками, які викликали страшне обурення українців, засновник клініки “Борис” і позаштатний радник нинішнього президента Михайло Радущкий — новообраний депутат від “Слуги народу” у дискусії з приводу кандидатури міністра охорони здоров’я. Хоч поінформовані джерела вважали, що на посаді залишиться Ульяна Супрун, М. Радущкий комусь сповіщав: “Моя людина Зоряна Черненко”.

І за неї беззастережно проголосував весь кагал “слуг”, попри те, що очільниця медичного відомства не має медичної освіти. Це кпини над українцями такого рівня, яким було називання Томоса термосом.

Це, виявляється, ще не всі “подарунки”, які українці отримали 29 серпня. До “подарунків” слід віднести збереження за Арсеном Аваковим посади міністра внутрішніх справ. Однак те, що у нього забрали Національну гвардію України у пряме президентське підпорядкування, є кращим рішенням.

І хоч до нового прем’єра йдуть привітання з різних країн, де наголошується на його молодості, як для такої посади, проте в Україні до нього багато запитань. На жаль, депутати не могли їх поставити, як це бувало при затвердженні керівників урядів у минулі часи. Тому народний депутат з Одещини Олексій Гончаренко звернувся до президента України: “У мене одне запитання: яка історія успіху привела Олексія Гончарука в кандидати на цю надважливу посаду — прем’єр-міністра найбільшої країни в Європі? Яка в нього стратегія, де презентація з конкретними цифрами того, що буде зроблено і як? За якими критеріями було обрано очільника уряду і як проводився конкурс на посаду?” Однак відповіді не було.

Перший день роботи нового парламенту показав: парламентаризм як одну з ознак демократії будуть перетворювати на фарс. Це небезпечна тенденція. Інколи здається, що навіть більше, ніж в 1990—91 рр., коли в українському парламенті була більшість в особі “Групи 239”. А нині дожилися до “групи 247”, яка слухняно тисне кнопку “за”.

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

Закінчення. Початок на стор. 1

Місія освіти і освіченості

Цей процес є не менш згубним, ніж нищення природного біорозмаїття. Справді, такого майбутнього не хоче ніхто, як і збайдужілі до “малого”, “старого”, “слабкого”, “пограбованого”, як і духовної, політичної, культурної загисненості, як і позбавлення природного права особистості, народу на утвердження і самоповагу до власного “Я”. Слід визнати, що в світі формується такий спосіб життєдіяльності, який надто суперечить загальнолюдським цінностям. Політика і мораль відчужені й віддалені між собою, оскільки етика, совість, справедливість, освіченість, гуманність не стали основними передумовами для виживання, сталого розвитку і прогресу. Згода, злагода, довіра, взаємодія, взаємодопомога, а отже, стабільність і прогнозованість розвитку часто унеможливаються, адже кинуті на поталу принципи справедливості, гідності, правдивості. Людська сутність буття, як і Природа, деградує, бо “осквернилась земля під своїми мешканцями, бо переступили закони, постанову порушили, зламали вони заповіта відвічного...”

Олюдження, самоолюднення Людини, неоетична парадигма у вихованні людського ества є, очевидно, найбільшою затребуваністю нинішнього віку. Порівняно з величезними надбаннями інтелектуально-технологічного характеру, світ значно відстає щодо потенціалу **етичної відповідальності** й етичної мотивації чинити Добро.

Міжнародне право перетворилося на “право сильного” панувати над “слабким”, безперервно декларуючи при цьому цінності свободи, демократії і гуманізму. Діалог культур дедалі більше замінюється мовою ракет, терору та агресії. Гуманність стала менш затребуваною цінністю, ніж того вимагають реалії XXI століття. Транснаціональний “ідеал”, культ, фетиш наживи і грошей винесений на п’єдестал уваги політичних мотивацій, перебуваючи у суперечності з суспільними прагненнями. Життєво важливі сфери культури, освіти, науки, охорони здоров’я, інформації, які творять людину, надмірно втягнуті в стихію ринку, для якого особистість є лише частиною продуктивних сил. Соціально справедливі, гуманні рішення чимдалі ухвалюються політиками важче. Капітал, передовсім великий, об’єднався з політикою, став політикою у її внутрішньому та зовнішньому вимірі. Його вплив на характер, зміст фінансово-економічної, соціальної, культурної, освітньо-наукової, інформаційної, міжнародної політики стає, зокрема й в Україні, безпрецедентним. Коли, наприклад, одна з фінансово-промислових (олігархічних) груп в Україні володіє третиною ВВП, то це вже є національною загрозою. Загальна сума боргів, яку найбільші олігархи (боржники) України повинні повернути державі і населенню, кредиторам вчетверо більша максимальної прогнозованої суми трансів МВФ, які уряд України розраховував отримати до 2019 року (9,9 млрд. дол.).

У країні, в якій **несправедливий розподіл внутрішнього валового продукту став основою державної політики**, створюються “оптимальні” умови для соціальних потрясінь, конфліктів і революцій. Тут також формується соціально зубожіле й інфантильне середовище з притупленим почуттям громадянськості. За цих умов таким народом “зручніше” управляти, у цій країні комфортніше владарювати, тут значно “легше” забезпечувати бажані для себе результати “народного волевиявлення”, щоби прийти чи утримуватися якомога довше при владі. Адже все можна купити, продати, залажати, фальшувати. Рівень **громадянськості** суспіль-

ства, який з різних причин стримується від зросту, дозволяє поки що здійснюватися саме таким згубним соціальним експериментам у загальнонаціональному масштабі. І хоч би яка форма державного правління тут домінувала, очевидно, що подібна ситуація не характеризується ознаками гуманізму, демократії, справедливості. Чому ці проблеми і явища актуалізуються, і чому їх варто знову виймати нині з історичних кишень? Чому ці надзвичайно чутливі проблеми не має права “обходити” освіта, особливо за умов майже повної олігархізації (окупації) інформаційного простору? В Україні, очевидно, попри всі цивілізаційні прориви, передусім за часів Незалежності, попри революційні протести гідності й благородства української нації на двох Майданах, попри прагнення народу до європейськості (а ще більше до українськості і поваги до власного “Я”!), свободи, не вдалося позбутися ознак соціальної і національної наруги. І це не просто прояви архаїчної, закостенілої ідеологічної нетерпимості до “чогось”, “когось” віддаленого, абстрактного. Тут чітко окреслюються об’єкти, предмети й автори зневаги, нетерпимості, агресивності, нетолерантності. Варто усвідомлювати, що нетерпимість проявляється впродовж більш ніж двох з половиною десятиліть відновленої державності, всупереч усім конституційним нормам, передусім до **світоглядних** підвалин, що є основою націєтворчості. На мить уявляю реакцію суспільства і влади в Польщі чи Румунії, Росії чи Ізраїлі, Франції чи Угорщині, щоби член парламенту публічно висловлював неприйнятність виступати державною мовою в найвищому законодавчому органі. На жаль, це можливо (поки що!) тільки в Україні. Допоки цей колоніальний рудимент, який дехто називає “демократією” і “свободою” слова, присутній в українському політикумі, народом і надалі управлятимуть чужинські елементи. Згадую “Зазивний лист до української інтелігенції” Пантелеймона Куліша: **“...Страшний розплодився на Україні тиск чужого нам ворожого панства, яке зрадливо сидить у нас на апостольських сідалищах...”**

Це означає, що в сучасних умовах розвитку цивілізації Україні доводиться вирішувати не тільки універсальні, загальнолюдські проблеми, а й багато викликів специфічного характеру, пов’язаних з особливостями історичного буття, самоідентифікацією, цивілізаційними і національними прагненнями Українського народу. Безумовно, найбільший спротив (у найкращому випадку дискусія), боротьба точиться навколо будь-яких аспектів національно-культурного і духовного життя на внутрішньому “фронті”. Надто впливовою була і є антиукраїнська різномаста сила, яка противиться навіть сприймати й усвідомлювати законодавчі існування українства як національної і міжнародної спільноти, ролі й історичного призначення Української держави, українознавчих цінностей як чинників консолідації політичної нації. **Національна ідея** для українців є тим чільним стрижнем, якого потребує народ і держава для відродження, самоствердження, безпеки, розвитку і, найголовніше, для боротьби у XXI столітті за національне виживання, обстоюючи власну ідентичність, духовність, державність і соборність. Бо якщо нація раптом забуде про цю свою вічну роботу, піддається на забалакуване “спочатку економіка...”, а душа, культура потім, укотре заподадливо повірить у “братерство”, “дружбу”, “стратегічне партнерство”, “гарантії” гарантів, загубить, а можливо й свідомо залишить на узбіччя історії своє національне “Я”, то вона виявиться непридатною ні для боротьби, ні для конкуренції, ні для прогресу, ні для життя, ставши також малоцікавою і для людства.

Для унеможливлення цього є лише один, якщо прагнемо поступу, універсальний методологічний рецепт — розвивати національну культуру, освіту, науку і на цій основі — інноваційну економіку. Слід реформувати армію, виховувати українську військову аристократію, національну бюрократію. Головне — оберегати і зрощувати душу народу, його освіченість і громадянську культуру. Треба не лише захищати, а й створити по-справжньому національний інформаційний простір, який став об’єктом прямої агресії чужинських доктрин і внутрішнього колабораціонізму. Без розуміння державою і суспільством значущості творення людського капіталу саме в таких вимірах неможливо стати і бути великою, вільною європейською нацією.

Більшість цивілізованих країн прагне створити якісну освітню систему, розуміючи, що найбільшим національним багатством є людський капітал, який акумулює в собі освіту, знання, досвід, кваліфікацію, мотивацію, продуктивні здібності. У широкому сенсі — це головний чинник не тільки економічного, соціального розвитку держави, але наперед особистості, сім’ї, суспільства. У свій час лауреати Нобелівської премії Т. Шульц, Г. Беккер, С. Кузнець започаткували, обґрунтували й розвинули ідею про виняткову значущість інвестування в людський капітал, отримуючи при цьому інтегральний ефект. Справді, національний потенціал сучасних країн на 70-80% складається саме з якості людських ресурсів, а тому помилкою і недалекоглядністю можна вважати ігнорування державою політики розвитку активного людського капіталу. Досвід показує, що рано чи пізно та-

кий підхід приводить до кризових явищ. Тенденції перевернутих пріоритетів характеризували в останній період і суспільний стан в Україні. Освіта дедалі більше стала відтворювати бідність і другорядність. Ставлення до збереження і розвитку людських ресурсів набуло гіпертрофованих ознак. Головна цінність Європи — *люди*, як визначено положеннями Європейської Ради в м. Лісабоні у березні 2000 року, не стала суспільно-державним пріоритетом в Україні, хоча це є головною конституційною нормою (стаття 3). Демографічна політика як цілеспрямована діяльність державних органів, соціальних інститутів у сфері відтворення населення виявилася вкрай неефективною. Достатньо промовистими є факти різкого зменшення населення. З 1991 року (52,06 млн громадян) Україна втратила понад 12—15 млн (!?) людей. Опубліковані в квітні 2018-го дані ООН застерігають, що в цьому столітті українців зменшиться ще на 1/3. Такими є невтішні прогнози.

Різка депопуляція українців засвідчує, що в Україні знехтувано не тільки європейськими стандартами, а передусім Конституцією, національним законодавством. У Законі України “Про основи національної безпеки” (ст. 7) визначено, що серед загроз національним інтересам є: *загострення демографічної кризи; зниження можливостей здобуття якісної освіти представниками бідних прошарків суспільства; прояви моральної та духовної деградації суспільства; зростання дитячої та підліткової бездоглядності, безпритульності, бродяжництва; вплив учених, фахівців, кваліфікованої робочої сили за межі України; зниження внутрішнього попиту на підготовку науково-технічних кадрів для наукових, конструкторських, технологічних установ та високотехнологічних підприємств, нездовільний рівень оплати науково-технічної праці, падіння її престижу, недосконалість механізмів захисту прав інтелектуальної власності*. Тому основними напрямками державної політики з питань національної безпеки (стаття 8) і є демографічна політика як цілеспрямована діяльність державних органів, соціальних інститутів у сфері відтворення населення, охорони та відновлення її фізичного і духовного здоров’я; істотне посилення соціальної складової економічної політики, реальне підвищення життєвого рівня населення передусім на основі піднесення вартості оплати праці.

Проте фраза, декларація і чин є речами нетотожними. Аналіз нормативної бази, державної демографічної політики засвідчує про усталену систему ігнорування людським чинником. У Стратегії сталого розвитку “Україна—2020” серед 62-х реформ та програм розвитку держави, зокрема і 10-ти першочергових, 25-ти ключових індикаторів реалізації Стратегії, плану дій Уряду на 2016—2019 роки питання демографічного пріоритету не ввійшло як визначальне. *Демографічний чинник* не є підґрунтям для соціально-економічного розвитку України, а демографічні експертизи не стали обов’язковою нормою при підготовці законів, указів, постанов, інших нормативних актів. Перестали діяти Державна програма розвитку сім’ї (2006—2010 рр.), Стратегія демографічного розвитку (2006—2014—2015 рр.) і таке ін.

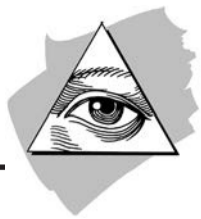
Можна констатувати, що Україну віднесено до країн зі статусом вимираючої нації, яка щороку втрачає понад 500 тис. населення. Україна стала другою країною в світі (після Туркменістану) за рівнем серцево-судинних захворювань. Національною загрозою для України є діабет, який не лікують, на ньому заробляють нуворіші від фармації. Перепис, який проводився, на жаль, ще 2001 року, засвідчив, що молодь (14-28 років) ще тоді складала тільки 11% населення України. Сьогодні на 100 помираючих — 43-47 народжених.

Далі буде.

Георгій ФІЛІПЧУК

Першокласниця, наймолодша просвітянка з Херсонщини Дарія Кодаку привітала українців зі святом Незалежності

Катерина МОТРИЧ

Від хана — до хама

Колись, у часи мого дитинства та й юності, був поширений вислів: "І Москва не відразу збудувалася", мовляв, це справа забарна. Тож думається — ці п'ять останніх років: чи зворотний процес так само триватиме довго, чи наші щасливіші нащадки на скрижалях історії залишать скупі рядки: "Столиця тоталітарної держави. Зводилася довго, жила тяжко, сконалася швидко". А старий літописець з іменем Нестор напише більш розлого і "не без моралі: "Померла швидко й сподівано. Мучилася не довго. Перед смертю Сталіна кликала, портрети його носила. Третім Римом так і не стала, не збулися її "споконвічні мрії". Митний союз теж не збудувала, так на фундаменті все й зупинилося — підвів цемент низької якості, а на п'ятисотку і цеглу грошей не вистачило — санкції з'їли. Біда і з "руським міром" сталася.

Тож думаєш, дивлячись кадри побиття москвичів, — це початок того, що у Святому Письмі названо "початком терпіння породільних", чи лише дрібні перейми. Бо коли настануть пологи, то вродиться велике чудо, точніше, велике тіло розпадеться на багато дрібних "фрагментів". І їх ніхто більше не боїтиметься, і вони нікого і, може, врешті, зрозуміють, що їхній страх перед світом і та зброя, якою вони перенесли планету, була не потрібна, і що вона носила не оборонний характер, а наступальний. І це синдром усіх московських царів, починаючи з хана-золотоординця Менглі-Тимура, який уже був четвертим у пантеоні нащадків Чингізхана, що володіли Суздальським і Московським князівством і, власне, йому і приписують історичну заснування Московського улусу, що стало прокляттям планети. Та й це вмотивовано, адже володарі цієї поневоленої землі були східно-південні сусіди Суздаль не монголи, а тартари. Тобто — сини пекла, якими вони залишилися й до сьогодні. І останній із тартар, що продовжує завойовницькі походи Чингісидів, може, й лютіший, ніж його прародичі тартари, зовні "міль", а внутрішньо — сім найлютіших хижаків.

Поки імператор випробує нову зброю на Україні, Сирії, коло берегів Швеції, Норвегії, країн Балтії, Японії, Кореї, доти триває корекція шовіністичної зарозумілості й пихатості, неначе цей народ випробує самого Бога і вже помітно гнівить. Сита Москва бурлить і вже не так копилить гемби: "Что там, хахли, у вас опять стряслось? ...Еті бандеровці-фашисти, ета хунта собрали Майдан і убивають руско-язичних только за то, что они разговаривают по-русски". Мені особисто одна українка, що живе в Росії і яку допінгували інформаційними "наркотиками" про події на Майдані, ще рік тому казала гарною українською: "Так ті ж бандерівці звірі!" — "А що ти знаєш про них, — запитала я її, — які факти їхніх звірств тобі відомі?" — "Так вони ж убивають дітей..." — "І їдять, — відказала я їй сміючись, — ти ж була у Львові і, мабуть, також трапезничала ними... Та ще й захоплювалася європейським шармом львів'ян, казала, що кацапам до них далеко". — "А хіба львів'яни бандерівці?" — "Найсправжнісінькі! І нині їх відспівує і Львів, і вся Україна, бо ми всі бандерівці, і це москаль поїдає і бандерівців, і всіх українців. Вже понад тринадцять ти-

сяч ковтнув і серед них багато дітей". Словом, Москва гав не ловить, а ловить слабкі душі.

Кадри, як беркутівці й омовці б'ють протестувальників у Москві, жорстоко й люто, переконують, що пекло таки на землі і тартари брами до Кремля не зачиняли. Колись опричники, ще у шістнадцятому столітті, моторошно і люто катували на великій площі новгородців, а потім напівзакатованих топили у ріці Волхов, стояли в лодіях, пантрували, щоб ніхто не порятувався, і піками сплавляли під воду. І, здається, дух мучителів і катів із цієї землі нікуди не подівся. Лише "опричники" носять іншу назву. І думаєш про неоднозначні сторінки нашої історії, які то виривав із нашої Книги Буття злодійкуватий москаль і присвоював їх собі, то вимазував їх цей неохайний смерд до відразливого заяложеного стану.

Дивися на ці кадри "імперського веліччя", як "старшого брата" воляють, неначе простого смертного, і кидають в автозаки — і нічого не відчуваєш, чомусь дерев'яніе душа. З багатьох поспадали шовіністичні корони, дехто видихнув із себе дух "освободителя", у інших похитнулася віра в останнього "бога" з рисами "молі" і повадками "плісняви"; і пригадуєш, як москвичі радісно й активно зреагували на рішення царя ввести в Україну війська, і голосом української, вибачте, лярви, Валентини Матвієнко це було озвучено. Здається, проти цього протестував на площі лише один дивак-митець.

Кадри побиття москвичів відразливі, і на дні своєї душі шукаєш співчуття, але на тлі цих кадрів чомусь раптово зринають інші лиця: заплаканих українців у чорних хустках, і душа ще дужче дерев'яніє. Спостережливі українці у тих розлютованих беркутівцях, що б'ють битами московських чоловіків і жінок, пізнали наших "рідненьких", що відтренували точність удару на українських головах, спинах, печінках, нирках ще у листопаді і грудні 2013-го. Реакція на жорстокість має бути однозначна: обурення і співчуття, а от... Навіть думаєш не без цинізму: наші беркутівці подалися до Москви з "патріотичною" місією, щоб остаточно "збулися споконвічні мрії двох народів братів". Тепер мовби одні і ті ж руки нас поєднали. Кадри побиття москвичів неначе кадри якогось фільму, де все несправжнє, тому воно тобі і не болять.

Як там сказав Луначарський? Що

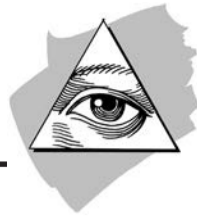
російська демократія зупиняється на українському питанні. А точніше, — на шовіністичному. Коли б хтось раптово зупинив це побойще і у мегафон запитав і в побитих, і в тих, що в автозаках, і в тих, що галасують на площі: "Товарищі-граждане-господа! Чей Крим?!" І багатотисячне ревище відповіло б: "Наш! Крим ісконно руская земля! Воцарилась справедливость!". Та й для головного опозиціонера Навального Крим всього лиш "бутерброд". І що йому, шовіністу, до того, що за тим витоптана, зламана доля стражденного татарського народу, який ще не оговтався від депортації, довго і тяжко долав свою "Вавилонську неволю", а ще десятиліття тривала його "Синайська пустеля" — повернення на рідну землю, окуповану і розчавлену московським чоботом, занедбану недбайливим залешанцем, який і суди приніс своє "промиле" в крові і свій дух осквернився. Збереглося документальне свідчення, що росіяни, переселені з різних куточків Росії, були незадоволені татарськими помешканнями, у які вони поселилися. Точнісінько так, як і донбаськими після того, як голодомор викосив українців Донбасу і суди масово переселяли людей цілими селами з Вологодського краю Росії. Воістину кочовики... Старше покоління знає яким був Крим після депортації татар — пустка, і гуляли тут степові вітри та сухі бур'яни і кураї на колишніх полях. Переселенці із Середнього Поволжя не могли впоратися із землею, яка вимагала того господаря, який давав їй лад століттями. Тому у 1954-му Крим було віддано Україні. На півострів масово їхали молоді українці, здебільшого діти селян, що привели все у лад, засіяли поля пшеницею, стали вирощувати овочі, висадили виноградники, сади, звели курорти. Тож нині це вже такі "бутерброд" із чорною ікрою. Це край донедавна привабливий і красивий. Однак москаль вміє рай обертати в пекло. Он уже військова база поставила в курортній зоні. І на таке здатний лише агресивний неохайний залешанець із "русскоязичной челюстью", бо курорти у всьому світі — це такі зони відпочинку. І варвар знову гнобить господарів кримського півострова, і варварство його не кінчається, бо що йому люди, народи, нації, що йому до того, що цей народ ще від 1774 року сидить у московському "автозаку" і ніяк звідти не вибереться. Хіба він знає, що таке втрачати рідну землю, землю батьків і пращів, і яка довга й трагічна дорога повернення, яка виснажлива ця "Синайська пустеля", яку багато хто і не перелетів. Куди москалю це зрозуміти! Він же звик вигонити народи з рідних земель, рідних осель, селитися в них. І для нього поневолені народи — всього лиш кухонне приладдя, що нарізає москалям бутерброди. У москаля свідомість дозована і далі своєї шкіри не виходить. Там, де йому защемили пальця, він бунтує, торочить про фашизм, хунту, а де він відрубав комусь руку, ногу — "так історическі сложилось".

Він так звик мислити, відчувати, бо вся "велікая і неделімая" зліплена з вкрадених земель, це все "кулічі і бутерброди", які він "хаває" усі свої земні століття. Адже у ньому спрацьо-

вує синдром ординських ханів Батия, Сартака, Берке, що тримали під своїм чоботом Китай, Іран, Європу. Йому байдуже, як може в одній країні поєднуватися Владивосток і Севастополь, Біле море і Чорне. Він мислить, як завойовник з подавленою волею і некерованою жадобою й агресивністю. Він навіть не силкується прочитати ті сторінки своєї історії, які лежать на поверхні. Неосвічений у своєму загальні москаль нічого не відає ні про турецько-російські війни, які тривали перманентно у минулі століття, що саме після однієї з них Кримське ханство стало "ісконно руской землей". А освічений шовініст мовчить, бо на те він і шовініст і не менше, ніж неосвічений, тішиться, що "восторжествовала історическая справедливость". А чи відають москалі взагалі, що таке справедливість? Чи є у них той орган, ті хіміко-біологічні процеси, які дають ці відчуття? І відстань до того історичного трампліна, коли Московія перелетіла через нашу голову в Крим, зовсім невелика.

Тож нагадаю власникам "бутерброда", що російсько-турецька війна 1768—1774-го закінчилася перемогою Росії. А за цим завжди йде диктат перемоги і переділ світу. Отож за Кючук-Кайнарджійським мирним договором Кримське ханство як васальна територія Туреччини відійшло до Росії. Москалем там не "благоволило", бо там жив татарський народ!!! Жив у своїх кам'яних хатах і пив воду, яка зникла, коли вигнали татарів із Криму. Туреччина не відразу змирилася з цим. Ще чекала моменту забрати у варвара Крим. І та нагода трапилася аж через 13 років. 1787 року Росія анексувала Тавриду, а Туреччину роздратував виступ Катерини II до Криму як до своєї власності. Аж так, що османи оголосили війну Росії, і Британія у цій війні підтримала турків. Однак Суворов блискуче довів, що у його прізвищі є і оте тюркське "су" і москальське "вор" і наніс Туреччині великого удару. Тож вдруге Крим був анексований. За Яссським мирним договором, на якому стоїть дата 27 грудня 1791р., Росія змусила Туреччину визнати і попередній договір 1774-го; до Росії відійшло Кримське ханство із його володіннями — Приазов'ям і Кубанню. Якщо хтось із православних "п'ятої колони" читає ці рядки про "ісконно рускій Крим" і "справедливість", що "восторжествовала", то раджу їх прочитати двічі. Кількість років (1954 мінус 1774р. можете не вираховувати — я вам підкажу. Цьому "ісконно" всього лиш 180 неповних років, а точніше — 163, це вже за Яссським договором). І ота "справедливість" із "зеленими чоловічками", що впали на Кримський півострів у лютому 2014-го — така ж російська земля, як і ота ділянка місяця, звернена до нашої планети.

Москалів і сучасних і старіших (хоча це дуже молода нація, у неї триває ще "пубертатний" період формування, тривають важкі гормональні процеси, гормони дідів Батия й Чингізхана б'ються навкулачки з гормонами чуді, мері, весі, мокси і т. ін.) можна й зрозуміти. Для них справедливе все, що належить їм, і фашистами

ї хунтою стають всі, хто дав їм шигля. Просто хан Батий і його дід Чингізхан живуть майже у кожному москвитові. А оскільки вони перемогли зацюканого залешанця, то у ньому живе це непоєднане поєднання: рабська покора угро-фіна і агресивність ординця. Вони в ньому перебувають то в гармонії, то воюють, і кацап, як “дятьониш”, наслідок цього згвалтування, “плод любові по зальоту”, від горя випиває. У нього генетична депресія, тому він і не хоче працювати. Це не через вроджені лінощі, а через “зов предков”. Всіх “ослободять”. І християн, і мусульман, й індусів, й ісламістів, і протестантів, і шиїтів, і бахаїстів, і буддистів, і язичників, і шаманів, що вірять у духів предків, і навіть знаних етрусків зі всіма їхніми богами, бо не виключено, що це “далека” рідня “руских”, і вони, коли прийшли до Італії і мотлошили італійців, що ті аж втекли у море і звели там Венецію, то “рускі” тільки й видихнули: “Ет!” і віддали Богові душу, а італійці й по сьогодні живуть і згадують про них у контексті, як колись світ буде згадувати і руських. Бо в Росії, сказав цар, “граніц нет”. І у всіх морях й океанах москаль має мити свої ноги, і всі вони належать йому, а хто це заперече чи дає йому прочухана — хунта, фашисти. Бо він ослободитель.

А від чого він звільняє вільні народи? Від спокою, мирного устрою, цивілізованого життя. А оскільки в одній його півкулі мозку живе залешанець, то в ній і живе страх, що на нього ось-ось хтось нападе, і він множить зброю. А оскільки в другій його півкулі живе ординець, то він має кудись ту зброю подіти. А коли його обидві півкулі дрімають, тоді москаль перебуває у стані нірвани і проміле у його крові валить його з ніг. А “русській мір” так гегемонить у нім, так потрясає ним і благовоносить, що він довго виходить зі свого імперського “велічя”, п’є розсіл, маторюється до смертвіння “велікого і могучого”, усі його словники, зокрема і Даля, поповнюються новою лексикою і новим і ще більшим “бессмертєм”. І він знову готовий до нової історичної місії. Під очима мішки, лице одутле, але генетичний феномен, ординець-залешанець, обіцяє вдосконалити свою зовнішність розкосими очима, жовтою шкірою. Тоді і Кремль стане схожий на велику Китайську стіну...

А поки що він терзає Україну, не прощає нам, що ми брідимося його нутром гвалтівника, сахаємося його брутальності, неохайності, його жорстокості і варварства. Вся його убога лексика “что ми плохо жили вместе?” для українців завжди віддавала пліснявою і перегаром. “Дружба” для нього — це коли він одягає на шию комусь ярмо і поганяє, а уярмлений мовчить. І там, де українці давали йому по фейсу, він здіймав вереск на довгі десятиліття. Бандерівці цього бандита лупили на своїх обійстях, у своїх колибах, на своїх полонинах і у своїх лісах, а він і нині сходить жовцю при слові “бандерівець” і волає про жорстокість повстанців. Той край ще й досі пам’ятає відра, повні людських очей, закатованих і спалених живцем у церквах, ванни з сірчаною кислотою, куди вони кидали матерів, батьків тих синів, що боролися з цією чумою. Але чомусь той край не повідав про це всьому світові, та й Україні не розповів правди про найстрашніших катів людства

москалів, не прокричав про їхні катівні на всю галактику. А от вони зуміли налякати світ бандерівщиною, аж так, що й досі це наводить жах. Вони і нині не висвітлили своїх душ і ні на крок не наблизилися до того, що зветься Божим устроєм буття: правдою і волею, любов’ю до ближнього.

Днями побачила й почула по телевізору хвалькуваті зізнання Захара Прілепіна, московського письменника (!!!) (не запам’ятала його лица. Просто назвемо його “скажений москаль”). Він хизувався, що був на Донбасі, навіть очолював загін російських вояків, і вони вбили найбільше українців. Його запитали, чи не приходять до нього ночами вбиті. Він веселенько відповів, що не приходять, бо все пішло під землю.

А в радіопрограмі про Крим одна кримчанка цитувала професора Сімферопольського університету. Передаю те, що запам’яталося з довгого монологу шовініста, отого, що вчить молодь. Тож про українських патріотів він сказав, що “ето у ніх чесотка, котора перерастот в бешенство. А бешенних псов надо престрелівать, но только бешеных”. По тому, як професор детально, зі знанням справи говорив про стан казку, відчутно: він знає особисто, що це таке. “Пристрелівать” його, може, й не треба, а от зооклініку відвідати йому б згодилося. Я навіть не полінувалася і через інтернет дізналася адресу в Сімферополі (вулиця Леніна, 16). Не можна втрачати кадри, якими пишався вже з того світу Іванушка Грозний, Петро I, Ленін — Сталін і гордість вся Росії Хутін Пуй.

Такі вони, “брати”. І як тут не процитувати й “сестру”, від сентенцій і щирих зізнань якої кілька років тому потішався весь інтернет. Я насолоджувалася цим видовищем неприхованої тупості, помноженої на шовіністичний гонор росіянки, що проживає в Криму. Передаю майже дослівно бліц-інтерв’ю з нею. У неї запитували, чи вміє вона розмовляти якоюсь іншою мовою, крім російської: “А на фіга ето мне?! У меня папа военний, он уехал в Англию і тоже не виучил англійській язык. А на фіга ето ему! Он сказал, что англійській ето фашистській і українській ето фашистській. А на фіга татарській? Понімаєте, у меня рускоязычная челюсть, я не смогу! Нет, нет, а на фіга!”. І на “фіга” той Йоганн Вольфганг фон Гете сказав: “Скільки мов ти знаєш, стільки разів ти людина”. А й справді — “на фіга”?!

Виявляється, що причина того, що росіянам важко даються інші мови, не в шовінізмі, а в антропологічній проблемі, формі щелепи. І те, що вони вважають себе найпершою нацією на планеті, також вмотивовано. Цю щелепу ми пам’ятаємо ще зі шкільних підручників. Стоїть “москаль” трішки в шерсті з відвислою щелепою і тримає каменюку. Еврика! От звідки в москалів відчуття першості. А нам все ввижався шовіністичний гонор. А у всьому винна Мезозойська ера. Вона в москалів не минула. І щелепа в пітекантропа “рускоязычна”, і каменюка в руках. Він і досі йде на мамонта. З двох причин: у мамонта більша щелепа і тому він розмовляв українською. Мамонти могли, а вони не могли, бо підвела щелепа. Тому тодішній москаль і винищував їх так нещадно, бо це не “язык єдинства”, а таки ж фашистський. Ось, виходить, що планету од мамонтів звільнив таки ж “ослободитель”.

І все зводиться до “рускоязычной челюсті”.

Тож від твого блідого співчуття отим побитим у Москві нічого не залишається. Пригадалося, як кілька років тому хтось проводив опитування росіян: як вони ставляться до того, що Росія напала на Україну. І, здається, майже 60-70 відсотків відповіли, що Путін чинить правильно.

Ми нація, вигойдана у мирній лозовій колісці. Нам вистачає усього свого — землі, хліба, води, повітря, сонця, дощів. Але коли це все у нас хоче відібрати і осквернити планетарний кат і мучитель, ми і його “колиску” вміємо перетворити у прямокутний ящик і на ньому вивести цифру “200”. Що й змушені робити уже п’ять років поспіль наші “теслі” на сході України.

Перша світова війна закінчилася розпадом царської російської імперії і народженням більшовицької. Рівно через сто років у Росії та ж таки “чесотка”: реставрувати імперію. Вийшло, як у тому нашому гуморі — “як не з’їм, то хоч понадкушую”. Шматок у Грузії, шматок в Молдові, шматок в Україні. Те, що відновили імперію Росії вже не вдається, очевидно. Може подавиться й тим, що відкусила. Чи це таки ж початок “терпіння породільних”, початок переродження Росії в Московський улус зі столицею Золотое Кольцо — пристанищем бомжів, п’яниць, смердів? Локальні спалахи протестів, як поштовхи земної кори перед землетрусом. Чи на цьому відвага москвичів і зупиниться?

“Патронажна служба” силовиків випустила рівно стільки народної крові, щоб її смак на губах відчув той, на кого ще моляться мільйони з “рускоязычной челюстю”. Але мільйони вже відсахнулися, і його лють на Україну подвоїлася, бо недарма він передавав і напалм, і розпочав війну на Донбасі: він боявся, щоб “вірус” Майдану не дійшов до його володінь. І хоч кедебісь нутро царя клекоче ненавистю до українців, як, може, до жодного народу на планеті, лексика його залишається такою, як її накрутила за століття шовіністична плівка: юродивий аспид навіть у ці дні, коли Україна відспівує своїх синів, говорить про “єдиний народ”. Угро-фін племені чи то муром, чи весь, у якому клекоче ординська кров якогось чи то Джанібєка, чи Сартака по батьківській лінії торочить про “братській українській народ, рускіє і українці — один народ”.

Україна — це фантомне тіло, без якого слабне “могучая Росія”. Події останніх п’яти років малюють якісь неоднозначні ієрогліфи. Чомусь здається, що альфа і омега зійдуться таки ж тут. На українській потузі виросла Росія, на українській трагедії вона й розпадеться. Її імперська сила розіб’ється об це зранене тіло, вона посиплється, покришиться на малі й більші самостійні утворення. І вже аж тоді її щелепа набуде європейського антропологічного вигляду.

Це станеться, на жаль, може, не так швидко, як хотілося б, і ознака цього вже простежуються. Але і в злих казок має бути своя сюжетна лінія: допоки у дракона не випаде останній зуб, доти казці не буде кінець. Ось тому “казкар” — кедебіст, і нагнітає паралельну сюжетну лінію, щоб відволікти свого “читача” і переключити його на український сюжет: привести в Україні таку владу, щоб ніхто не за-

здирив, навіть маками у джунглях. І ставитися до неї можна так, як і до господарів джунглів. З нею можна гратися, вдавати, що розмовляєш на рівних — іронії по телефону не видно. Можна ставити її в кут за неслухняність. Можна покушувати губи, слухаючи її полохливо-загравальне бекання-мекання. Усе можна, бо до неї немає того, що було: по-ва-ги! І сприйняття, що це насправді влада. Її можна навіть не привітати з обранням з тих таки ж міркувань. Хоча реакція, кажуть, була: “95 квартал — ето смешно, а ето уже не смешно”. І думай: “ето” — іменник, чи займенник?

Та цар і зі світом грається, лякає його атомною кнопкою, своєю не прогнозованістю, і складається враження, що і європейські лідери, і американські прийняли умови цієї гри. Вони все знають про війну на Донбасі, яку веде Росія, знають, що це світове зло, та деякі з них глаголять про “демократичну Росію”, всього лиш конфлікт на сході України, і те, що в цьому конфлікті загинула вже маленька держава, їм мовби й не цікаво. Головне, прибираючи у клітці тигра, нагодувати його, щоб він не накинувся і не роздер. От і в ПАРЄ Росію повернули без певних обмежень і умов. А от щоб повернути у вісімку найвпливовіших країн світу, зволікають. Мовби й знайшли у агресора ахіллесову п’яту: ти виконуєш наші умови щодо анексованого тобою Криму, а ми повертаємо тобі те, чого ти так прагнеш. А поки що поверни Україні її в’язнів. І москаль трішки схитнув своєю короною. А то складалося враження, що у світі зникли ті особистості, які змогли б взяти блідолицю “міль” за барки і потрясти й витрясти з нього і погрози, і зарозумілість, і впевненість, що він володар планети. Хоч у нього й глибоке божевілля, але не так і йому просто натиснути атомну кнопку. Макрон, знаючи все про війну в Україні, навіть у якому квадраті стоять російські війська і техніка, вдає невігласа і перед зустріччю нормандської четвірки таки хоче зустрітися з повелителем і диктатором планети. Але без України. Замість її, може, й віддадуть, але на весілля не покличуть. Нехай сидить дома і колупає піч.

Україна помітно сповзає на маргінеси. Молода українська влада і не приховує, що європейськість їй “по барабану”. А Європа своїми невпевненими вустами промовляє, що ключ миру України — у Кремлі. Там не ключ миру, а сокира війни, яка дісталася останньому імператору ще від Івана Грозного чи його попередника Менглі Тимура. І світ це знає, але вдає, що знає не все. Однак вибух ракети, начиненої ядерним зарядом, під Архангельськом ще більше робить Європу й Америку зговірливими і вони ще нижче роблять реверанси у бік Росії. Та й що таке для світу Україна? Країна, що водночас проливає кров за рідну землю і перетворила у фарс, “Лігу сміху” державний устрій, віддала на поталу й потоптання яничарам п’ять років великої праці. Чи варт заради такої викликати на себе вогонь, дратувати хижака, який поки що перманентно ходить на полювання! А українські хлопці гинуть, і всім впала полуда з очей, і всі враз побачили, хто “наживається на війні” і хто зможе її зупинити... То хто ж?! А бог війни, якщо такий є. Він і відбере в Кремля сокиру.

Любов ГОЛОТА,
Київ

1. “Світла і тепла, на липні настояна...”*

І серпня нинішнього року Зоя Олексіївна Кучерява відзначала свій ювілей у родинному колі. Як правило, такі дати святкують велелюдно, звучать заготовлені промови і експромти, аплодує зала, в якій зібралися друзі і колеги, лунає музика... Нічого такого сьогоріч Зоя Кучерява не організувала — чи тому, що значну частину подій свого життя планувала з Першого вересня, бо багато працювала в навчальних закладах, почавши свою педагогічну кар’єру русокошим дівчам, а завершила її улюбленицею і наставницею тих, хто сьогоріч навчає української літератури в столичних школах.

Якби не дружні вітання на фейсбучних сторінках від композитора Анжели Ярмолюк та народного артиста України Фемія Мустафаєва, виконавців пісень на вірші Зої Кучерявої, я б і не дізналася, що цій тендітній і миловидній жінці доля висипала на життєву стежку повну пелену добірних соковитих яблук, які у моєму рідному селі називали житницями — може, тому, що коли “у полі вітер віє, а жито половіє”, дозрівають ці золотисті, з червоними смужками, соковиті й пахучі плоди. А може, від того ця асоціація з житницями, що Зоя Кучерява — з Житомирщини, з Лугинського району, де люди багато знають і багато вміють, бо живуть цілісно, з очима видющими і широко відкритими в світ природи:

*“Мій рідний краю, я уже ніколи
Не присягатиму тобі високим словом,
Бо за віки підступні фарисеї
Цій клятві словом — зрадили не раз.
Повір душі моєї в тривожний час —
Душа поета має привілеї:*

*Я відчуваю подих твій щомить,
Безмежну радість з радості твоєї,
Безмежний біль, коли тобі болить...”*

Цей вірш Зоя Кучерява датує 2018 роком, коли в її творчому доробку вже є півтора десятка книжок поезії, прози, віршів для дітей, три аудіоальбоми пісень, створених у співпраці з композиторами та відомими співаками.

Мені Зоя Кучерява запам’яталась давно — своїми ліричними піснями городянки, почуттям якої личать мелодії вальсів і танго, а настрої несуть барви осіннього листя та переплітаються із запахом кави: ніжна і сумовита мить, коли можна побути наодинці зі світом і з собою. Слово “лягло в настрій” так, що я запам’ятала це ім’я і завжди із задоволенням ловила інформацію про те, що пісні Зої Кучерявої відзначають на всеукраїнських і міжнародних фестивалях, звучать на престижних концертах і конкурсах.

Зоя Кучерява ніколи не працювала ліктями, аби проштовхнутися до “свого місця” в літературі, не полювала на тимчасове визнання, не самопіларилася, як це заведено нині. Її ім’я стало відомим завдяки нині рідкісній ознаці вдачі: тишити і наповнювати душу емоціями і почуттями непереплутними, які здатні сконцентруватися в той алмаз, який не лише виграноє слово, а й посилає живою теплою, теплий промінь у серця інших людей, що впускають її поезії і пісні у свої душі назавжди.

2. “Я розбиваюсь об реальність...”, щоб викресати “Дива в реальності”

Цими двома максимами мені захотілося означити шлях Зої Кучерявої від поезії до прози, книжками, що лежать на моєму столі, бо перша — це назва збірки віршів, а друга — іменна прозової книжки.

Це така проза поета, що одразу остерігає читача, привиченого шукати в новелах, оповіданнях, повістях беззаперечних цитат з буття авторки і її оточення: “Подібне в житті є випадковістю. Пророчі сни, надзвичайні відчуття, бачення невидимого,

* Тут і далі — цитати з віршів Зої Кучерявої.

Кому відкриваються дива

Письменниця Зоя Кучерява

енергія слова й думки, окремі епізоди — це дійсні факти, обрамлені художньою вигадкою. Скептики сприйматимуть їх так само, як вигадку”.

Отже, книжка писалася не для скептиків, і авторка це знала від самого задуму. Тут доречно інтерв’ю, бо диво завжди потребує ширості й відвертості у слові.

2. Зоя КУЧЕРЯВА: “Задум виник несподівано”

— Коли вийшла книжка “Розпалюю камін” 2016 року (вид. “Криниця”), я вирішила, що це вже все, більше не писатиму і не видаватимусь — дуже складно фінансово, а ще й із розповсюдженням. Є одинадцять книжок, кілька сотень пісень на мої вірші — дякую Богу й за те. Але після вечора-презентації збірки “Розпалюю камін” відчуття повноти життя від самореалізованості тривало, як завжди, недовго: поки творчий вечір, поки книжки розходились по бібліотеках, надсилались друзям в українську діаспору за кордон, нашим захисникам на схід України, на книжкові виставки-ярмарки...

А потім знову почалося невдоволення затишшям без творчості. Бо життя — щомить. І потрібно робити щось нове й нове, щоб відчувати зміст життя. Інакше — порожнеча, аж до депресії.

І якоїсь миті раптово засвітилась думка про надреальні явища, які відбувались у моєму житті. А якщо написати про це? Прийде пора — мене не стане, і ніхто не дізнається, навіть родина та близькі друзі? Але про такі загадкові явища, сни, повір’я, в що мало хто вірить, є чимало популярної літератури. А якщо це будуть художні твори, в яких загадкове може сприйматися як вигадка? Надреальне — для когось як фантазія, а для інших — як правда. Свобода думки. Відвертість.

Та я не бачу в пророчих снах, передбаченнях, знаках чогось надреального. І це зовсім не містика. Бо світ єдиний — від Землі до Неба. В давнину людям була доступніша суть світу, бо вони відчували землю, дерева, квіти, сонце, вітер, воду. Ці відчуття вкладали в слово, в рідну мову, яку не заміниш жодною іншою. Совість і віра.

Нині втрачена злагода зі Світом. **Втрачена єдність людини і світу.** Для людей нині забагато таємниць. Забута головна суть. Тому явища, які ми називаємо надреальними, часто реальні. Просто людей поглинув цинізм; фальш, зло, зрада, жадова змусили світ закритися, відвернутися від людини як від невдячної частини природи і Його самого.

Люди замість того, щоб зрозуміти себе, свої помилки і віднайти втрачену гармонію — закрились, відсторонилися, і колись зрозумілі явища назвали надреальними: відокремили себе від них, задовольнившись тільки тим, що бачать і чують. А є ще ж духовна енергія, матеріальність думки, відчуття минулого і майбутнього в сьогоденні...

І я вирішила почати книжку з ключика для невір — “Сюжети і персонажі — вигадані”, хоч знала, що в кожній новелі зостанеться частинка мене, мого прожитого життя.

— *Отже, 20 нових новел, ще дві новели і повість, які публікувалися раніше. Це і є книжка “Дива в реальності”, яка дуже легко і захоплено читається.*

— Можливо, тому, що вона легко написалась. Слова йшли самі, мова персо-

“Дива в реальності”, особливо окремі новели, перечитувала по кілька разів, дивуючись сама собі: ця книжка не відпускала мене. Мені було якось особливо добре з нею.

— *І не відпускає... У новелах “Чорт”, “Папка для подання в суд”, “Протест” відчувається, що теми “учитель — учень”, “батьки і діти”, “педагоги” таки зав’язані на реальному досвіді...*

— Я педагог, філолог, маю майже 40 років педагогічного стажу. Працювала в сільській школі, в школі-інтернаті для дітей-сиріт у Полтаві, завідувала дитячим садком у Києві. Але основна моя педагогічна робота — педучилище (потім коледж), де я викладала українську літературу. Якби запитали, що переважає в моїм житті — літературна творчість чи вчительська праця, то я відповіла б, що не знаю. Я була щаслива вчителька, а тепер маю приємні спогади про літа своєї педагогічної роботи.

Літературна творчість — це неймовірно прекрасне наповнення душі. Пишу з дитинства, а вже ось дожила до “зими”. Колишні колеги-педагоги з педколеджу № 1 — це й сьогодні мої добрі друзі, розумні, мудрі, щирі, світлі люди. Дуже рідко, проте, на жаль, зустрічались і такі, як у новелі “Папка для подання в суд”, та вони не варті спогадів. Я щаслива, що зі мною були завжди гарні люди, педагоги. Тому стільки тепла у мене до них і в сюжетах новел. Персонажі “педагогічних” новел — совісні, чесні, добрі люди. А ще — небайдужі, як Жанна Олегівна (“Протест”) чи Роксана Іванівна (“Чорт”).

— *Тоді це й про сімейні цінності, про новелу “Син — зять...”*

— Сюжет вигаданий. Нічого подібного в моїм житті не було. Звичайно, були і в мене зустрічі з колишніми однокурсниками, однокласниками — це незабутнє. Але в новелі “Син — зять” — усе на увазі: я ніби бачу і чую всіх персонажів. Я хотіла через буденні бесіди, репліки, гумор, відвертість подруг передати життєвські істини, в простих суперечках розкрити мудрість, визначити для себе справжні цінності в житті, дати відповіді на запитання, які сьогодні, коли перед людьми постає стільки проблем, не дають спокою!

Скільки бажань! Але за одну мить все втрачає ціну, свою значимість на тлі соціальних бід.

— *Процитую скупий діалог, за яким — долі:*

— *Алло! Мамусю... Тут така ситуація, ти тільки не хвилюйся. Все буде добре... Але на схід України зайшли російські війська... Мене вже викликали у військкомат...*

— *Чую, синочку... А нащо тебе викликають?..*

— *Мамо, ну я ж у тебе військовий — гордість твоя... До зустрічі, мамочко...*

— *Господи! Не допусти...”*

— Я не знаю, чи вдалось мені в цій новелі передати читачам ті почуття, які заповнюють мене, чи ні, але перечитувати без сліз новелу “Син — зять” не можу. Може, й не треба сліз — що вони допоможуть? Та задуматись над головним у житті, зберегти Україну і наших хлопчиків, переосмислити бажання, оцінити щастя — необхідно.

— *Ваша повість “Щаслива — нещасна мить” публікувалася раніше. Але в книжці “Дива в реальності” вона подається досконалішою, на мій погляд. Зокрема Ви нагадуєте читачам, як обережно треба ставитися до слів, які злітають з наших вуст щодня, адже в них закодовані різні змісти...*

— Українська мова — як букет красивих квітів. У ній немає брутальних слів. А ті, що є, — чужі, занесені з інших мов.

Проте є прокльони в нашій мові, і вони — непереврені. Люди не надають значення словам, які злітають з їхніх уст у хвилини злості або незлагоди. А, можливо, навпаки — хтось посилав прокляття навмисне, бажаючи, аби воно збулося, бо злостиво хотіли нашкодити. Слово — не просто носій інформації, воно має енергію, може “програмувати” події, “сплутувати” лінії долі, “накликати” біду, особливо якщо мати проклинає своє дитя.

Треба бути відповідальним за слова й думки. Часом людина не вірить у це, доки щось не трапиться. Так, як у новелі “Думка — не вітер” Уляна й Степан любили своїх доньок, та від нестатків, тяжкого життя часто нарікали: “Як би зараз було добре, аби це дитя не народилось...” І однієї ночі, на повню, з’явився дух прабабусі Домініки, щоб забрати дівчинку... Батьки пережили жах і каяття. Це містичне диво отямиле їх.

— *Тобто, Ви, Зою Олексіївну, таки вірите в містичні події, дива, сні, передбачення і вважаєте, що це допомагає створювати сучасні образи й типи?*

— Читач може повірити, а може сприйняти як диво, як авторську вигадку, фантазію. Провидиця в новелі “Вішунка Даша” передбачає Чорнобильську трагедію — “буде невидимий вогонь падати на траву, на дерева, на в’єтер...”, навіть назвала рік, коли це станеться.

Я не хочу переконувати читача в тому, що сама чула розповідь тітки Даші (в житті — тітка Саша), навіть зберегла в новелі нашу поліську мову... Сюжет вигаданий, але частина мого життя в ньому є. Зізнаюсь. Та для читача нехай усе залишається грою творчої уяви автора.

Так само я не спонукаю читача повірити в пророчий сон Уляни в ніч на 26 квітня 1986 року — ніч трагедії (“Карб Чорнобіля”). Сюжет новели, персонажі — вигадані, але цей сон приснився мені. Вірші “Справджені сні” вийшли у мо-

Художниця Любов Слободська

їй другій збірці “Дажь нам днес” (вид. “Молодь”, 1992 р.).

— *А сон запам’ятали?*

— “Сон мені приснився, пророчий.

Ніби пожежа без вогню. Горить земля, повітря, вода, ліси, садки, хати, люди... Падає на землю дощ, від якого люди тікають... А я стою на клаптику зеленої трави, притиснувши до себе Петрика, і кличу тебе...” (Сон Уляни, новела “Карб Чорнобіля”)

— *У вас дивовижна уява...*

— Нехай новела “Батькова душа” сприймається як фантастика, як творча вигадка. Дивовижна уява. Бо саме уява лежить в основі мистецтва. Героїня новели Анна переживає “непереврені хвилини великої таємниці життя” — вона бачить душу померлого батька, коли сидить вночі біля його труни...

“Раптом над батьком піднялася біла, ледь прозора, ніби сяюча хмарка. Вона була дуже красива. Як півколо з рівним, чіт-

ким контуром, а від нього маленькі хвилясті білі й зелені промінці...”

— *Яке диво! І мені це дано бачити...*

Наблизившись до дверей, батькова Душа прийшла до Анни, поглядила її по голові, по чолу, по обличчю...”

— *Неймовірно...*

О радосте! — думала Анна...”

— *Читаючи цю новелу, я подумала, що “У Бога немає мертвих”, і ми це розуміємо у хвилі найбільшого трагізму...*

— Скажу одверто, широко і спокійно, — ні поезією, ні новелою з багатьма художніми образами, в які втілено переживання, настрої, емоційний малюнок, я не зможу сповна передати почуття, які пережила в ту ніч, коли сиділа біля батькової труни, і його Душа світилась мені, торкалась мене, обіймала — прощалась...

Читач вільний обирати між реаліями і художньою вигадкою, бо кожен історію, яку Зою Кучерява замикає в новелістичні рамці, все одно сприймаєш як пазл у величезній історії Любові і Смерті, Зустрічі і Прощання, Добра і Зла. Власне, це ілюзії і реалії життя людини. Кожний з нас їх переживає.

3. “Ти — як душа. Одна в мені. Ми рідні”

Торік в “Українському письменнику” вийшов у світ спільний альбом Зої Кучерявої та Любові Слободської “Дует сестер” (графіка, живопис, поезія).

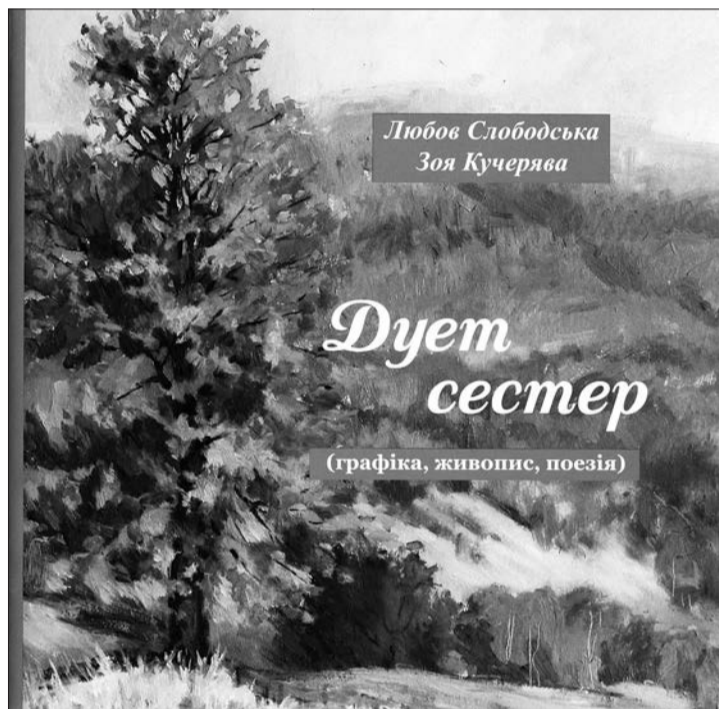
Рідні сестри, полісянки — Любов Олексіївна Товкач, у заміжжі Слободська, та Зою Кучерява Товкач, в заміжжі Кучерява, створили ось такий своєрідний метафоричний міст у кольорі і слові між Закарпаттям, де у Великому Березному проживає Люба, і Києвом, де літує Зою. Після закінчення Овруцької середньої школи № 1 Люба отримала вищу освіту на художньо-графічному факультеті в Одеському педагогічному інституті імені Ушинського, а Зою закінчила філологічний факультет у ВНЗ, який нині називається Національний університет ім. Огієнка. “Закарпатська овручанка” Любов Слободська цілком успішна, талановита художниця, чий твори завжди представлені на виставках образотворчого мистецтва, зберігаються в приватних колекціях, увійшли в альбоми-каталоги Закарпаття, відзначені дипломами.

Живопис і поезія, мелодії і кольори свідчать про спорідненість душ сестер так само, як і рідна кров.

Ось як говорить про цю спорідненість член Національної спілки письменників України, заслужений діяч мистецтв Зою Кучерява:

“Моя рідна сестра — член Національної спілки художників України. “Сестри” — картина про нас. Тут багато символів: сонце, храм, яблуня, книжки, мольберт, філіжанки з кавою і дуже своєрідний символ — герб Лодзя. Це герб нашої родини по маминій лінії. Хтось із наших предків, що проживали на околицях кордону на Овручині, за захист рідної землі від набігів татарських орд був нагороджений цим гербом і дворянством від литовських князів. Матеріали про околицю шляхту зберігаються в архіві м. Житомир. Коріння родового дерева відоме нам з I пол. XIX століття. Батьки багато розповідали, тому знайти в архівах відомості про рідних прапрапра... було можливим.

Ми з сестрою видали альбом “Дует сестер”, де репродукції її картин і мої вірші. А в моїй прозовій книжці графіка “Сестри” Л. Слободської — до новели “Райські яблучка” (на стор. 32). Картина допомагає глибше відчувати зміст новели, яка справді автобіографічна.

Любов Слободська
Зою Кучерява

Дует сестер

(графіка, живопис, поезія)

Я вже казала тут, що Зою Кучерява — письменниця, для якої головне не вдавати, а бути. Тобто, завжди спиратися на підвалини роду і долі, жити чуттями справжніми, емоціями непроминальними.

І ще. Насправді моя розповідь про книги Зої Кучерявої — теж про дива. Дива, які допомагають жити, любити, продовжувати рід, писати картини і пісні, творити сюжети на полотні і на папері. Байдуже, що хтось назве їх вигаданими, бо хіба не найбільшою вигадницею є наша доля, хіба не найхимерніші історії нам диктує життя? Тож закінчимо цю розповідь репліками від дуету сестер, які варто запам’ятати як даровану нам добру пораду від дивотворців:

“Коли семирічна Люба вуглинкою на білій заслонці намалювала маму, мама сказала — “Диво...”

Коли я, семирічна, написала перший вірш “Ніч розсипала зорі”, батько прочитав і сказав — “Диво...”

Диво талантів, якими обдарували нас Бог і батьки, освітлює нам життя, наповнює його змістом і красою...”

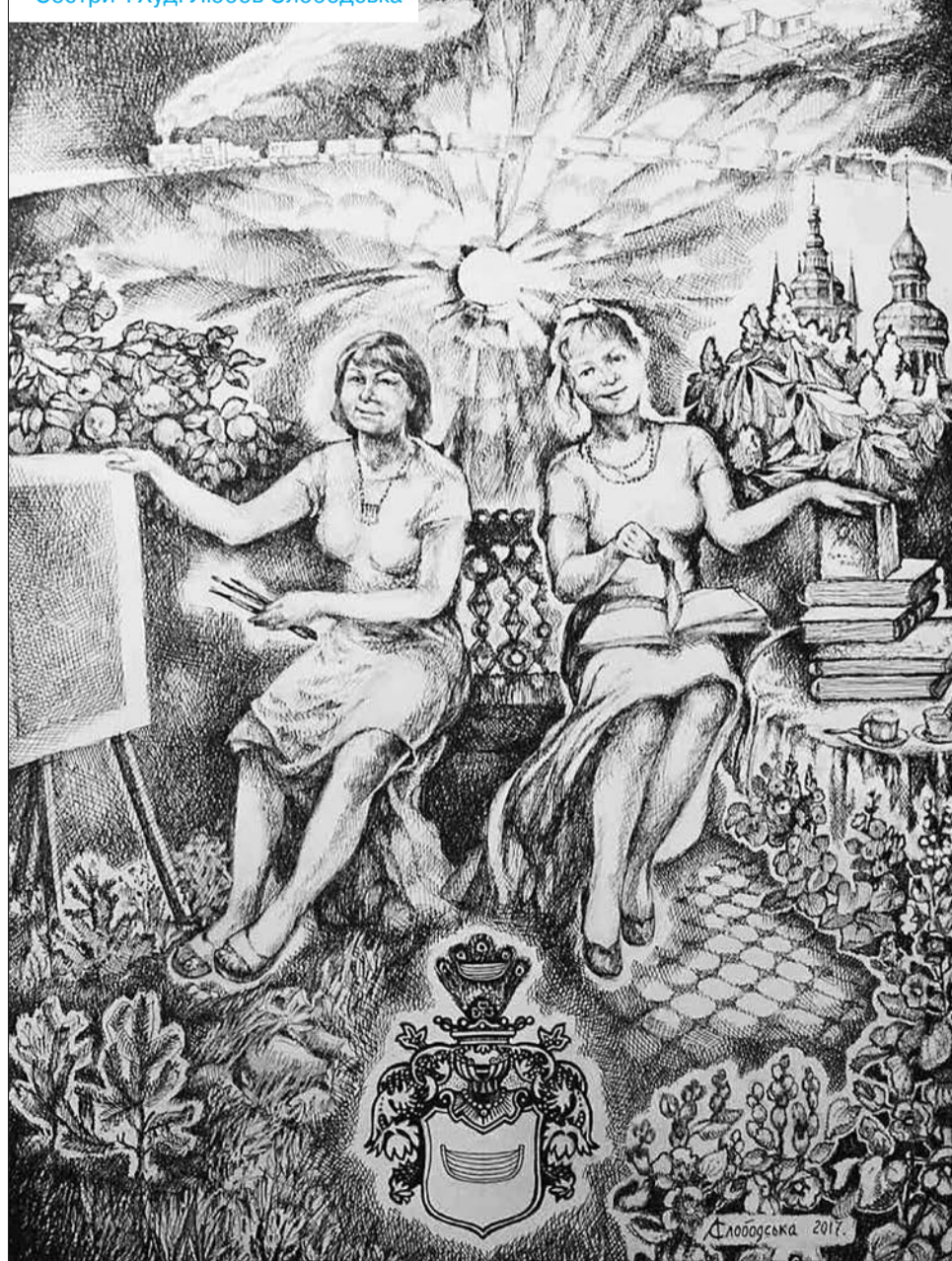
З повагою
Зою Кучерява

“Художники і поети живуть між небом і землею. Завжди в польоті, в пошуках, у почуттях. У творчості знаходять насолоду, відраду, щастя, творчість знаходять біль, щоб передати людям красиві, життєствердуючі емоції. Так і ми з сестрою...”

З повагою
Любов Слободська

Тим, хто поважає своє і чужі життя, дива відкриваються щедро.

“Сестри”. Худ. Любов Слободська

В основі сюжету — реальні історії українців, які пройшли Іловайський котел. У драмі розповідається і про загиблих героїв — “Шульца”, “Скіфа”, “Франко”, “Літака”, “Карате” та інших бійців, позивні яких змінено. Режисер стрічки — Іван Тимченко. Для зйомок запросили не тільки професійних акторів, а й добровольців, учасників подій — ветеранів батальйону “Донбас”. Серед них і командир штурмової групи батальйону “Донбас” Тарас Костанчук, він же і продюсер фільму.

Стрічка не лише знята за реальними подіями. Головну роль зіграв командир штурмової бригади з позивним “Бішут”. Фільм присвячено його історії: у бою за Іловайськ він був поранений. Не маючи можливості пересуватися нарівні зі здоровими бійцями, “Бішут” залишається у перепоновному ворожих військах місті. Його розшукує російський офіцер, окупаційний комендант Іловайська Рунков. “Бішут” виживає завдяки допомозі місцевих, які його переховують і піклуються про бійця.

— Я хотів зняти цей фільм, щоб Іловайськ назавжди залишився безпрецедентною трагічною подією в новітній історії України, — розповідає Тарас Костанчук. — Ніколи ще не було такого, щоб в одному місці водночас загинуло близько 500 бійців — і сподіваюся, що вже ніколи не буде! Вони загинули не тому, що вступили в нерівний бій, а тому що їх обдурили: пообіцявши дати “зелений коридор”, ворог розстрілював прямою наводкою захищені автобуси.

— У нашому заході беруть участь близько 25 видавництв, переважно зі столиці, а також гості з Харкова та Одеси. Крім цього презентуємо бренд Києва, відомий ще з XIX століття, “Київське сухе варення”, — розповідає куратор виставки, художник і письменник Олександр Маслоков. — Представлено дитячі книжки, видання з історії України, психології, товари для художників. Проводимо конкурс для художників-ілюстраторів. Відбувається виставка каліграфії.

Останні три роки переважно організовували виставки до художників у мій галереї. А “Свято української книги” — перший наш великий проект, який проводимо спільно з Центром української культури та мистецтва. Головна мета — показати розмаїття української літератури. Тут же проводимо презентації видавництва, майстер-класи для дітей, майстер-клас з каліграфії, концерт скрипкової музики. А ще день поезії, на якому вірші поета Юрія Кириченка прочитає його вдова Галина.

До організації проекту також долучилися художниця Маріанна Дуда, дизайнерка Катерина Коваленко, “Київська художня листівка” та “V&M Gallery”. Провідні видавництва представили літературу на будь-який смак: філософія, релігія, мистецтвознавство, детективи та фантазі, сучасний роман. У межах культурно-просвітницького проекту відбувалися зустрічі з письменниками, звучала актуальна поезія та лунала жива музика. А тематичні майстер-класи дозволили відвідувачам відчувати себе справжніми митцями.

У рамках виставки-ярмарку відбулися презентації видавництва “Яслав”, що протягом останніх двох років здійснює ви-

Пекельний серпень

В український кінопрокат вийшов фільм “Іловайськ 2014: Батальйон “Донбас”. Картина заснована на реальних подіях пекельного серпня 2014 року, коли сотні наших бійців розстріляли російські військовики.

Я хочу, щоб Іловайськ залишився в пам’яті народу, в історії, щоб люди знали імена героїв. Я не професійний актор, і найважливішим завданням, яке переді мною ставив режисер, було повернення в психологічний стан літа 2014 року. Ти починаєш згадувати себе в момент боїв, в умовах війни. Людина війни — це механізм, який воює. Коли йде бій, немає страху, ти просто робиш. На війні ти не рефлексуєш. Це зовсім інший стан свідомості і увійти в нього штучно дуже непросто.

— Спочатку було моторошно, тому що ти спілкуєшся з людьми, які безпосередньо брали участь у подіях, про які розповідає фільм, — продовжує актор Володимир Прошок (у стрічці позивний “Рут”).

— Але після спілкування з ними розумієш, як маєш грати свою роль.

Для режисера Івана Тимченка це дебютна робота над повнометражним фільмом. За його словами, задум вдалося втілити у життя.

— Я дуже задоволений таким поєднанням, що є і справжні бійці, і професійні актори, — зізнається режисер. — Вони доповнювали одне одного. Бійці не давали акторам фальшивити. Бо одна річ грати якусь абстрактну людину, про яку ти читав, може, навіть був знайомий. Інша — грати людей, які стоять поруч з тобою. Головним для нас було показати подвиг героїв, аби українці усвідомили, що таке людині взяти зброю і добровільно піти помирати.

Українська книжка святкує

Шанувальники української книжки завітали до Центру української культури та мистецтва, де відбулася виставка-ярмарок “Свято української книги”.

давничий проект “Миколаївські археологи” (вже вийшло 9 книжок серії); а також видавництва “АДЕФ-Україна”, “Залізний тато”, “Варто”, “Світ Граля” (видавництво провело лекцію “Справедливість, Любов та Чистота у Світлі Істини та презентацію книжки “У Світлі Істини — Послання Граля”) та “Колесо Життя”, яке представило українськомовне видання книжки Ольги Альохіної “Роздуми над філіжанкою кави”. Журнал “Пізнайко” підготував гру для дітей: “Як створювати дитячі журнали”. Гостей виставки зацікавили майстер-класи з виготовлення декору, “Українська каліграфія гострим пером та брашпенем” та “Акварель з Юлією Кочевих”. Оплесками відвідувачі зустрічали виступи піаністки Таїсії Кудрявцевої, поетеси та скрипальки Віри Козак.

Чимало новинок на виставці представило видавництво “Смо-

лоскип”. Серед них збірка оповідань “Діточок багато”, перевидання творів Василя Стуса, “Інша оптика. Гендерні виклики сучасності”, детективи Мартіна Якуба, “Лабіринт із криги і вогню. Драматична антологія про Майдан”, поетичні збірки. Проблемам сучасного мистецтва присвячені книжки видавництва “Arthuss”: Діана Кличко “65 українських шедеврів. Визнані й наявні”, Марини Абрамович “Пройти кризу стіни”, Дерекка Брезелла і Джо Девіса “Як зрозуміти ілюстрації”, Роберта Шора “Благай, кради і позичай”. Історії та сучасності Києва присвячені книжки видавництва “Варто”. Переважно історичну літературу презентувало видавництво “LATSK”. Книжки для дітей пропонували видавництва “Класика”, “Дж. Дж.”, “Адеф-Україна”. Поруч були видання журналів “Пізнайко” і “Радуга”.

Співець «срібного Закарпаття»

Муниципальна галерея мистецтв Деснянського району столиці розширює свої творчі обрії. Нещодавно тут відкрилася виставка художника з Закарпаття Василя Когутича “Тет-а-Тет”, яку митець присвятив Дню Незалежності України.

Василь Когутич хоч і молодий, уже досяг вагомих творчих та професійних вершин. Ще студентом став переможцем Всеукраїнського конкурсу з академічного рисунка у Харкові. Нині працює викладачем рисунка та живопису в Коледжі мистецтв ім. Адальберта Ерделі та Закарпатському художньому інституті (м. Ужгород).

Коло творчих зацікавлень митця надзвичайно широке. Він працює в різноманітних жанрах образотворчого мистецтва. Зокрема, це живопис і графіка.

Художник майстерно володіє і технікою олійного живопису, і аквареллю. У його творчому доробку сотні робіт. Акварелі митця вирізняє невимушена та легка манера письма. Майстер чудово відчуває форму і колір, працює натхненно й експресивно, відображаючи довколишній світ та власний світогляд. Лінія в його рисунках надзвичайно точно і лаконічно окреслює форми, сповнена внутрішнього напруження і динамізму.

Художник зізнається, що у своїх творах прагне досконалості, намагається виконати їх якнайкраще. Свідчення цього — роботи митця, що експонувалися на тематичних виставках “Мовою лінії та кольору”, “Відображення часу”, “Хроніки Ужгорода”.

Творчість Василя Когутича відома й далеко за межами України. Його персональні виставки відбувалися у Словаччині, Польщі, Угорщині. А 2015 року митець презентував Україну в Нідерландах у рамках проекту Embassy Art Exhibitions (художні виставки посольств), організованого виданням Parties van Dorst (м. Гаага).

— Вже стало доброю традицією у Муніципальній галереї мистецтв Деснянського району проводити виставки до державних свят. Одне з найбільших таких свят — День Незалежності України, — розповідає куратор заходу, народний художник України Валерій Франчук. — Шоразу ми представляємо або персональну, або групову виставку, до участі в якій запрошуємо митців і з України, і з-за кордону. Цього разу вирішили представити творчість Василя Когутича. Про нього мені розповів мистецтвознавець Андрій Будкевич, який побачив картини Василя на одній з його персональних виставок. Я зрозумів, що з творчістю В. Когутича має ознайомитися столичний глядач.

На виставці представлено прекрасний живопис, пейзажі у техніці акварелі, композиції, присвячені європейським містам. Митець нас запрошує в “срібну” частину нашої країни, як називають Закарпаття видатні українські художники. Василь — цікавий митець, не зупиняється на досягнутому. Сподіваюсь, він і далі йтиме шляхом пізнання світу й дивуватиме нас новими роботами. А в Муніципальній галереї мистецтв Деснянського району відбудеться ще одна його персональна виставка.

На відкриття виставки завітало широке коло шанувальників образотворчого мистецтва. До її організації активно долучилися співробітники Центральної бібліотеки Деснянського району ім. Павла Загребельного. Про творчість Василя Когутича розповіли художниця Леся Тищенко та арт-менеджер галереї Олег Смал.

Одне з центральних місць в експозиції займають великі тематичні роботи “Боротьба за життя”, що є сучасним поглядом художника на місце людини у житті Землі та її відповідальність за майбутнє планети, і “Створення Карпат”, в якій митець намагається передати відчуття часу, в якому живемо.

Увагу відвідувачів виставки привертає своєрідний закарпатський цикл, що передає широкі синівську любов митця до своєї малої батьківщини (картини “Стара хата”, “Осикова мелодія”, “Весна”, “Морозець”). Архітектурні роботи “Перший промінь дня”, “Вечір над парламентом”, “Той, що тримає краєвиди”, “Останній промінь сонця” відтворюють неповторну красу краєвидів Ужгорода, Львова, Будапешта та інших європейських міст. Окреме місце у творчості митця посідають портрети.

Виставка “Тет-а-Тет” триватиме до 19 вересня. А в планах Муніципальної галереї мистецтв Деснянського району — проведення персональних виставок відомого скульптора і живописця Михайла Горлового, народного художника України Василя Забашти, лауреата Шевченківської премії Валерія Франчука, міжнародної фотовиставки “Україна-Китай”. А напередодні Різдвяно-новорічних свят тут представлять виставку дитячих робіт.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Валерій Франчук, Василь Когутич і Леся Тищенко

Інеса АТАМАНЧУК,
Фото Сергія ТОМКА

«Мої предки були не вбогі на пісні...»

Якщо стерти пам'ять, порожнечу займає чужий непотріб, який зручно вмощується і не бажає йти геть. Бо не проста це задача — надолужити знання про своє минуле, очистити простір від штампів радянської доби, від перекручувань та наклепів, тим більш, що нам не вистачило розмов із дідами та бабусями, а їм — часу та сміливості відчувати себе вільними.

Але ж чотири рази Запоріжжя накривало потужною хвилею Книжкової толоки, і сучасна література, історичні та архівні розвідки, сьогоденна поезія та пошуки автентичності у минулому давали змогу відчувати себе частиною українського простору, чого не вистачало десятиліттями у змішаному та переважно російськомовному міському середовищі півдня та сходу країни. Більше скажу: щоб читати рафіновані твори моїх львівських колежанок, треба було рішуче ввійти в українську мову, на деякий час облишивши російську книжку, а тепер перебувати у задумі, чи є сенс повертатися? Майже вся сучасна російська література перебуває в контексті своєї державності. Лишається хіба що класика, на яку тепер можна дивитись збагаченими новим досвідом очима.

Новий пласт української історії — наочний, музичний, просвітницький — подарували моєму місту музиканти гурту “Хорезь Козацька”. З січневого концерту пам'яті Героїв Крут почався тур Україною під назвою “Пісні Української Революції”. Співорганізатор проєкту Український інститут національної пам'яті. “Це ще один нестандартний підхід до популяризації української історії”, так коментував проєкт “Пісні Української Революції” голова УІНП Володимир В'ятрович.

Напередодні Дня українського прапора та Дня незалежності почули його і у Запоріжжі. На концерт до Запорізької філармонії приїхали й мелітопольці, і кам'янчани, і січеславці...

Багато творів, які складають програму “Пісень Української Революції” не звучали в Україні майже століття. “...Це дуже важливо, що у цю героїчно-трагічну добу прозайки, поети, композитори творили пісні. Бо у нас і досі іде боротьба за вільну і самостійну Україну”, — сказав перед концертом голова Департаменту культури Запорізької облдержадміністрації Владислав Мороко.

А Тарас Компаніченко розповів, що твори, які увійшли до цієї музичної збірки — частка його тридцятилітньої праці пошуку правдивих музичних пам'яток про унікальну своїм національним пробудженням епоху: “Пісні української революції — невідомі свідки тієї доби, які надихали борців за волю і самостійність до перемоги і звитяги. Усі ці твори були активно співані на великих і малих сценах України в часі 1917—1921 років на урочистих подіях, військових мітингах, при віднов-

ленні “Просвіт”, відкритті гімназій та університетів... Ці свідчення не можна підробити, не можна викривити, це не фейки, які заповнили наш простір. Ми створили цей проєкт, щоб забезпечити наше громадянство від неправди про минуле та, найбільше, від спотворення минулого нашими ворогами, які з певною метою викривляють те, за що боролись наші попередники: козаки, гайдамаки, січові стрільці, запорожці, чорноморці, — незалежність України та свободу”.

Кожен твір, що прозвучав у концерті, мав передмову чи післямову від Тараса Компаніченка, що доповнювали зміст та настрої пісень. Попри тривожний час створення та виконання, переважало мажорне звучання, жодної сумної пісні. Що ж, “мої предки були не вбогі”, як сказала Оксана Забужко.

Та комусь було конче треба, щоб ми забули про ці героїчні часи, щоб викреслили з пам'яті

та з книжок прізвища загиблих поетів як, наприклад, Грицька Чупринки. 1919-го сотник УНР Чупринка був розстріляний у Лук'янівській в'язниці. Чи забути, не підписувати твори вбитого 1921 року композитора Миколи Леонтовича...

Комусь було треба забути автора та переробити на радянський лад слова розстріляного поета Миколи Вороного “Засіймо рідні лани, і зійде слава!”

А марш на слова Христі Алчевської “Гей не дивуйте, добрії люди” видавати за народну пісню, бо її авторка з родини відомих у всьому світі харківських просвітян померла від голоду 1931-го. “Мене не викреслите при всьому бажанні з історії ніяк”, — написала Христия Алчевська на схилі літ, добре розуміючи ціну здобутого.

Приспів її народного маршу повторювали двічі, тричі, співали запорожці у залі філармонії, ра-

зом із “Хорезью Козацькою”, щоб запам'ятати...

Тарас Компаніченко прочитав вірш, написаний у Олександрівську: “Хай живе жовтоблакитний вільний прапор непохитний...”, здивувавши знахідкою місцевих літераторів.

Але ж насамкінець концерту і його чекала знахідка: Оксана Човпило, керівник гуртка українознавства з Мелітопольського центру позашкільної освіти, привезла на концерт книжку своєї бабусі, видану 1908 року: “Дивіться, вже у друкованому примірнику цензура вирізала сторінку, а на цій сторінці вірш “Стяг”, який ми щойно чули... — показала пані Оксана. — Та оскільки книжка ледве диха, я зробила електронну версію”, — і подарувала диск Тарасу.

“Слава Україні”, “Героям слава...” звучало стиха та впевнено. І чесно.

І оживала історія зібраними в жмут вже моїми думками. Бо за Оксаною Човпило — тинь дорогої для неї людини, померлого у 2016-му ОУНівця, в'язня концтаборів Богдана Юськіва. Людини, що останні сили поклала на книжку спогадів “Терор. День перший. День другий”. А тих, хто не знає справжньої історії України, вважав сталінськими інвалідами...

За мною — моя французька українка Анна Остапеч та її батько, який був вимушений поїхати з рідної Вознесенівки по невір'ятись Європою, бо встиг у юні роки повоювати за українську незалежність... Та син охоронця Петлюри Саша Щербань, який згадував розповіді тата про зустрічі Симона та Нестора у Парижі: ех, брате, треба було діяти разом...

Історія має багато складових, розповіді свідків підтверджуються архівними документами, а пісня лягає на серце емоціями, сподіваннями та надією, що Україна не забуде своїх героїв...

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2019

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 79

на 1 місяць	18 грн 11 коп.	на півроку	99 грн 41 коп.
на 3 місяці	52 грн 33 коп.	на рік	195 грн 02 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

